

Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Laboratuvarına Başvuran Hastalarda Bağırsak Parazitlerinin Dağılımı

Gülnaz ÇULHA

Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Anabilim Dalı, Hatay

ÖZET: Bu çalışmada Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Laboratuvarına Eylül Mayıs 2005 tarihleri arasında başvuran toplam 3679 kişide bağırsak parazitleri araştırılmıştır. Başvuranların 1260 (%34,3)'i erkek, 2419 (%65,7)'u kadın olmak üzere toplam 3679 dışkı örneği nativ-lugol yöntemi ile incelenmiş, 265 (%34,23)'i erkek, 509 (%65,76)'u kadın olmak üzere toplam 774 (%21,03) olguda bağırsak paraziti saptanmıştır. İncelenen 1720 selofan bant örneğinin 664 (%38,60)'ü erkek 1056 (%61,39)'sı kadın olgudan oluşmaktadır. İncelenen selofan bant örneklerinde 65 (%9,78)'i erkek, 85 (%8,04)'i kadın olmak üzere toplam 150 (%8,72) olguda *E. vermicularis* saptanmıştır. Dışkı inceleme sonuçları değerlendirildiğinde parazitlerin türlere göre dağılımı şöyledir; (%31,5) *Giardia intestinalis*, (%25,3) *Blastocystis hominis*, (%18,30) *Entamoeba coli*, (%13,4) *Entamoeba histolytica/dispar*, (%1,2) *Dicrocoelium dentriticum*, (%1) *Ascaris lumbricoides*, (%2,8) *Iodamoeba bütschlii*, (%1,2) *Chilomastix mesnili*, (%1,4) *Hymenolepis nana*, (%1,8) *Trichomonas hominis*, (%0,2) *Strongyloides stercoralis*, (%0,7) *Taenia saginata*.

Anahtar Sözcükler: Bağırsak parazitleri, Hatay

The Distribution of Patients with Intestinal Parasites Presenting at the Parasitology Laboratory of the Mustafa Kemal University Medical Faculty

SUMMARY: In this study, fecal specimens of 3,679 patients presenting at the parasitology laboratory of the Medical Faculty of the Mustafa Kemal University between September and May 2005 were examined for intestinal parasites. A total 3,679 stool specimens from 1,260 (34.3%) males and 2,419 (65.7%) females for intestinal parasites using the native-Lugol method were examined. Intestinal parasites were found in 265 (34.23%) male and 509 (65.76%) females. One or more intestinal parasites were detected in 774 (21.03%) patients. A total of 1,720 cellophane tape specimens were examined (64 (38.60%) male and 1,056 (61.39% female). *E. vermicularis* was found in a total of 150 (8.72%) patients; of whom 65 (9.78%) were male patients and 85 (8.04%) female. The distribution of intestinal parasites detected in stool specimens were follows: (31.5%) *Giardia intestinalis*, (25.3%) *Blastocystis hominis*, (18.30%) *Entamoeba coli*, (13.40%) *Entamoeba histolytica/dispar*, (1.2%) *Dicrocoelium dentriticum*, (%1) *Ascaris lumbricoides*, (%2.8) *Iodamoeba bütschlii*, (%1.20) *Chilomastix mesnili*, (1.4%) *Hymenolepis nana*, (1.8%) *Trichomonas hominis*, (0.2%) *Strongyloides stercoralis* and (0.7%) *Taenia saginata*.

Key Words : Intestinal parasites, Hatay

GİRİŞ

Gelişmiş veya az gelişmiş ülkelerde bağırsak parazitlerine bağlı enfeksiyonlar halen önemli bir sağlık sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm dünyada yaklaşık dört milyar insanı etkilediği tahmin edilen parazitler hastalıkları, özellikle hijyen ve sanitasyonu, sosyoekonomik düzeyi, eğitimi ve yaşam standartları düşük olan toplumları etkilemektedir (2). Yurdumuz sosyoekonomik koşullar, nüfus yoğunluğu, coğrafya ve iklim

koşulları bakımından parazit hastalıkları için uygun ortam oluşturmaktadır. Bu nedenle coğrafik konum ve iklim gözönüne alındığında değişik türlerde parazitlere sıkça rastlanmaktadır (6). Bu parazitlerin bulaşması dışkı ile insandan insana direkt olarak veya yiyeceklerin kontaminasyonu ile indirekt olarak bulaşmaktadır (3).

Bağırsak parazitlerinin dağılımını etkileyen faktörler arasında nüfus hareketlerinin yanı sıra toplumun sosyoekonomik durumu ve eğitimin yetersizliği, altyapının eksikliği, hijyenik kullara uyulmaması gibi başlıca sebepler bulunmaktadır. Ülkemizin çeşitli yörelerinde yapılan çalışmalarda, bölgeye ve kullanılan yöntemle ilgili olarak parazit insidansında farklı

Geliş tarihi/Submission date: 01 Şubat/01 February 2006
Düzelme tarihi/Revision date: 11 Mayıs/11 May 2006
Kabul tarihi/Accepted date: 20 Aralık/20 December 2006
Yazışma /Corresponding Author: Gülnaz Çulha
Tel: - Fax: -
E-mail: gulnazculha@yahoo.com

sonuçlar bildirilmektedir (2, 4, 14). Bağırsak parazit çalışmaları ya küçük bir yerleşim yerindeki prevalans yada hastane laboratuvarına başvuran hastalar değerlendirilerek yapıldığı için gerçek bir prevalans verilememektedir. (7)

Hatay ili ve çevresinde bağırsak parazitleri incelenmesi konusunda çok fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle ilimizde, bağırsak parazitlerinin görülme sıklığı, parazitlerin cinsiyete göre dağılımları araştırılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmada Eylül - Mayıs 2005 tarihleri arasında, Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Laboratuvarına karın ağrısı, kilo kaybı, anüs kaşınması, ishal gibi değişik gastrointestinal sistem yakınmaları ile başvuran toplam 3679 hastanın tümünden dışkı örneği alınmıştır. 1720 hastaya selofan bant yöntemi uygulanmıştır. Önce makroskopik olarak incelenen dışkı örneklerinin, nativ-lügol yöntemi kullanılarak mikroskopik bakıları yapılmıştır.

BULGULAR

Laboratuvarımıza dışkı incelemesi için başvuran toplam 3679 kişinin 1260 (%34,3)'ünün erkek, 2419 (%65,7)'unun kadın olduğu görülmüştür. İnceleme sonucunda, 265 (%34,23)'i erkek, 509 (%65,76)'u kadın olmak üzere toplam 774 (%21,03) kişide bağırsak paraziti saptanmıştır (Tablo 1). Selofan bant örnekleri 664 (%38,60) erkek ve 1056 (%61,39) kadından alınmıştır. İnceleme sonucunda, 65 (%9,78)'i erkek, 85 (%8,04)'i kadın olmak üzere toplam 150 (%8,72) kişide *E. vermicularis* saptanmıştır.

Dışkı inceleme sonuçları değerlendirildiğinde parazitlerin türlere göre dağılımı şöyledir; (%31,5) *Giardia intestinalis*, (%25,3) *Blastocystis hominis*, (%18,30) *Entamoeba coli*, (%13,4) *Entamoeba histolytica/dispar*, (%1,2) *Dicrocoelium dentriticum*, (%1) *Ascaris lumbricoides*, (%2,8) *Iodamoeba bütschlii*, (%1,2) *Chilomastix mesnili*, (%1,4) *Hymenolepis nana*, (%1,8) *Trichomonas hominis*, (%0,2) *Strongyloides stercoralis*, (%0,7) *Taenia* spp. (Tablo 1).

TARTIŞMA

Ülkemizde bağırsak parazitlerinin bölgesel yaygınlığının Marmara Bölgesinde %10-34, Karadeniz Bölgesinde %54-94, Ege bölgesinde %12-40, Akdeniz Bölgesinde %55-80, İç Anadolu Bölgesinde %50-75, Doğu Anadolu Bölgesinde %60-94, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde %64-96 oranlarında olduğu bildirilmektedir (4). Özcan ve ark.nın bildirdiğine göre (9) Hatay bölgesinde ilk çalışma Unat ve Mimioğlu'na aittir. Unat ve arkadaşları 1956 yılında Hatay'a bağlı beş köyden 211 dışkı örneği toplamışlar ve en çok *Ascaris lumbricoides*'e 114 (%54) örnekte rastladıklarını ifade etmişlerdir.

Özcan ve arkadaşları (9) 1994 yılında Hatay'da sulak ve bahçelik bir yöre özelliğindeki yerleşim birimlerinde yaşayan ilkökul çocuklarında bağırsak parazitlerini araştırdıklarını

bildirmişlerdir. Seçilen 5 ilkökulda öğrenim gören çocuklardan toplam 1159 dışkı örneği aldıklarını, 1070 öğrenciye selofan bant yöntemi uygulayabildiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 1. Parazitlerin kendi içinde dağılımı

Parazitler	Kadın (n: 2419)		Erkek (n: 1260)		Toplam (n: 3679)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
<i>G. intestinalis</i>	150	29,4	94	38,0	244	31,5
<i>B. hominis</i>	142	27,5	54	20,3	196	25,3
<i>E. coli</i>	102	20,0	454	16,9	147	18,9
<i>E. histolytica/dispar</i>	66	12,5	38	14,3	104	13,4
<i>D. dentriticum*</i>	8	1,5	2	0,7	10	1,2
<i>A. lumbricoides</i>	4	0,7	4	1,5	8	1,0
<i>I. bütschlii</i>	17	3,3	5	1,8	22	2,8
<i>C. mesnili</i>	4	0,7	6	2,2	10	1,2
<i>H. nana</i>	4	0,3	7	2,6	11	1,4
<i>T. hominis</i>	8	1,5	6	2,2	14	1,8
<i>S. stercoralis</i>	-	-	2	0,7	2	0,2
<i>T. saginata</i>	4	0,7	2	0,7	6	0,7

*: yalancı parazitlik

Selofan bantların 422'sinde (%34,44) ve dışkı örneklerinin 293'ünde (%25,28) bağırsak paraziti saptadıklarını bildirmişlerdir. Dışkı örneklerinde %8,46 oranla en fazla *G. intestinalis*, %38,97 oranında *E. vermicularis*'in ilk sıralarda yer aldığını bildirmişlerdir. Çalışmamızda (%8,72) oranında *E. vermicularis* saptanmıştır. Ayrıca dışkı inceleme sonuçlarında (%29,4) oranında *G. intestinalis* ve (%27,5) oranında *B. hominis* en fazla görülen parazitler içinde yer almaktadır. Bu sonuçlara göre son 12 yıl içerisinde bağırsak parazitleri görülme sıklığı açısından bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Diğer taraftan, Özcan ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada *B. hominis*'e rastlanmamıştır. Bizim çalışmamızda ise *B. hominis* üçüncü sırada yer almaktadır.

Değerli ve arkadaşları Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Laboratuvarına başvuran toplam 5057 hastanın dışkı örneğini incelediklerini ve %10,5 oranında bağırsak paraziti görüldüğünü ayrıca 1313 selofan bant örneğinin %6,2'sinde *E. vermicularis* yumurtalarının saptandığını bildirmişlerdir (6).

Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Ana Bilim dalı koproloji laboratuvarına 1 yıl içerisinde başvuran 3459 (%47,9)'u erkek, 3761 (%52,1)'i kadın olmak üzere toplam 7220 kişide bağırsak parazitlerinin araştırıldığı ifade edilmektedir. 7220 kişiden alınan dışkı örnekleri ile 1340 kişiden alınabilen selofan bant preparatlarının incelendiği ve toplam 2094 (%29)'ünde bağırsak parazitinin saptandığı rapor edilmiştir (12).

Çalışmamızda incelenen 1720 selofan bant örneğinin 664 (%38,60)'u erkek 1056 (%61,39)'sı ise kadınlardan alınmış, 65 (%9,78)'i erkek ve 85 (%8,04)'i kadın olmak üzere toplam 150 (%8,72) kişide *E. vermicularis* saptanmıştır.

Kahramanmaraş'ta yapılan bir çalışmada 3509 kişiye ait dışkı örnekleri bağırsak parazitleri açısından incelendiği ve toplam 425 kişide (%12,11) bir veya birden fazla parazitin saptandığı belirtilmiştir (5).

Baykan ve ark. Konya Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Mikrobiyoloji laboratuvarına 1993-1998 tarihleri arasında başvuran 16083 kişide parazitoloji inceleme yaptıklarını ve 1009 (%6,27)'unda parazit saptadıklarını bildirmişlerdir (1).

Adana'da Koltaş ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Anabilim Dalı Laboratuvarına 1997-1999 yılları arasında başvuran hastalarda (%23,51) oranında parazit saptadıklarını ifade etmişlerdir (8). Bizim çalışmamızda saptadığımız %21,3 oranı ile Adana'da yapılmış çalışmalar uyumlu bulunmaktadır.

Özcan ve ark. Adana Ruh sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinde yatan 102'si erkek 9'u kadın hastaya ait toplam 111 dışkı örneğini incelediklerini, 33 (%29,7)'ünde parazit saptadıklarını ve en sık rastlanan parazitin *B. hominis* olduğunu belirtmişlerdir (11).

Öztürk ve arkadaşları Mersin de yaptıkları çalışmada, bağırsak paraziti bulunma oranını %4,1 olarak bildirmişlerdir (10). Taşçı ve arkadaşları Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Mikrobiyoloji Laboratuvarına başvuran toplam 14597 kişiye ait dışkı ve selofan bant incelemesi sonucu, örneklerin %34,86'sında parazit saptadıklarını bildirmişlerdir (13).

Dışkı incelemesi sırasında 10 kişide *D. dendriticum* yumurtalarına rastlanmıştır. Bu hastalardan birkaç gün sonra tekrar dışkı örneği getirmeleri istenmiş ve inceleme tekrarlanmıştır. Tekrar bakılarda parazitin görülmemesi üzerine, konu yalancı parazitlik olarak değerlendirilmiştir. Bu bulgunun, ciğer yemenin çok yaygın olduğu bölgemizde yalancı parazitliğin de söz konusu olabileceğini göstermesi açısından önemli bir veri olduğu düşüncesi ile sonuçlarda yer verilmiştir.

Çalışmada elde ettiğimiz sonuçlar güney bölgelerimizdeki illerde yapılmış olan çalışmalarla uyumlu iken, doğu bölgelerinde saptanan oranlardan düşük olarak bulunmuştur. Bağırsak parazitleri görülme sıklığını %21,3 olarak saptadığımız bu çalışmada, hastanemize başvuran hastaların sosyoekonomik düzeylerinin, kırsal kesime oranla daha iyi olması nedeniyle elde edilen sonucun düşük olduğu düşünülmektedir. Ayrıca dışkı inceleme sonuçlarında %29,4 oranında *G. intestinalis* ve %27,5 oranında *B. hominis* en fazla görülen parazitler içinde yer almaktadır. Bu durum, kişisel temizlik alışkanlığının yeteri kadar gelişmediğini ve su şebeke sisteminin yeteri kadar çalışmadığını ve bunun gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir. İlimize ait olan kırsal kesimler, sulak ve bahçelik bir yöre özelliğini korumakta, halk geçimini bahçecilikle sağlamaktadır.

Altyapısı tamamlanmamış olan ilimizde, bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda bu yörelerde alınacak sonuçların bize daha çok katkıda bulunacağı kanısına varılmıştır.

KAYNAKLAR

1. **Baykan M, Aldemir OS, Baysal B, Gökçen A**, 2001. Konya Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi 1993-1998 tarihleri arasında parazit olgularının incelenmesi. *Türkiye Parazitol Derg*, 25 (2): 151-154.
2. **Babür C, Kılıç S, Taylan Özkan A, Esen B**, 2002. Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı Parazitoloji Laboratuvarında 1995-2000 Yılları Saptanan Bağırsak Parazitlerinin Değerlendirilmesi. *Türkiye Parazitol Derg*, 26 (3): 286-291.
3. **Çelik T, Atambay M, Daldal N**, 2000. Malatya İlinde İşhali Olgularda Bağırsak Protozoonlarının Dağılımı. *Türkiye Parazitol Derg*, 27 (2):129-132.
4. **Çolak H**, 1979. Türkiyede bağırsak parazitlerinin bölgesel yaygınlığı, *Mikrobiyoloji Bült*, 13:115-127.
5. **Çıragil P, Aral M, Ekerbiçer Ç, Gül M**, 2003. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Mikrobiyoloji Laboratuvarına Başvuran Hastalarda Bağırsak Parazitlerinin Dağılımı. *Türkiye Parazitol Derg*, 27 (2) :136-138.
6. **Değerli S, Özçelik S, Çeliksöz A**, 2005. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Laboratuvarına Başvuran Hastalarda Bağırsak Parazitlerinin Dağılımı. *Türkiye Parazitol Derg*, 29 (2):116-119.
7. **Kaya S, Demirci M, Demirel R Cicioğlu B, Öztürk M, Şirin C**, 2004. Isparta Şehir Merkezinde Bağırsak Parazitleri Prevalansı. *Türkiye Parazitol Derg*, 28(2):103-105
8. **Koltaş İS, Maytalman E, Özen ME, Şanlı S**, 2000. 1997-1999 Yılları Arasında Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Anabilim Dalı Laboratuvarına Başvuranlarda Bağırsak parazitlerinin Dağılımı. *Türkiye Parazitol Derg*, 24:395-397.
9. **Özcan K, Koltaş S, Tanrıverdi S, Yiğit S, Sadr Y**, 1994. Hatay'daki Bazı İlkokullarda Bağırsak Parazitler Araştırması. *Türkiye Parazitol Derg*, 18(4): 461-468.
10. **Öztürk C, Delialioğlu N, Aslan G, Aslan N**, 2001. Mersin bölgesinde bağırsak parazitleri prevalansı ve dağılımı; Mersin Üniversitesi ve Devlet Hastanesi Mikrobiyoloji Laboratuvarına ait sonuçlar. *Türkiye Parazitol Derg*, 25(4):355-358.
11. **Özcan K, Atılğan K, Kara H ve ark**, 1997. Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları hastanesinde Bağırsak Parazitlerinin Dağılımı. *Türkiye Parazitol Derg*, 21: 163-165.
12. **Şahin İ, Birhan M, Hamamcı B, Yatar S**, 2001. Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Ana Bilim Dalı Koproloji laboratuvarına başvuran hastalarda bağırsak parazitlerinin dağılımı. *Türkiye Parazitol Derg*, 25(1):93-95.
13. **Taşçı S, Zeyrek ÇD, Özbilge H Zeyrek F**, . 2002. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Mikrobiyoloji laboratuvarına başvuran hastalarda bağırsak parazitlerinin dağılımı. *Türkiye Parazitol Derg*, 26(3): 278-281.
14. **Yılmaz H, Türkdöğen K, Berktaş M, Akman N, Tuncer İ, Algün E, Gül Abdurrahman, Göz Y**, 1997. Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Laboratuvarına Başvuran 14 Yaş ve Üzerindeki Hastalarda Bağırsak Parazitlerinin Dağılımı. *Türkiye Parazitol Derg*, 21(1):49-54